

Euthanasie verdient helderheid

gepubliceerd in: Nederlands Dagblad, 4 februari 2015, blz. 8

Volgens cultuurtheoloog Frank Bosman is de huidige euthanasiewetgeving mislukt. Hij spreekt van een 'failliet' en zelfs van een 'moreel moeras' waarin we zijn beland (ND 30 januari). Een repliek.

Sinds de euthanasiewet uit 2002 stijgt het aantal gevallen van euthanasie jaarlijks. Voor 2013 staat de teller op 4829. (Per jaar overlijden in Nederland ruim 130.000 mensen.) De tegenstanders van euthanasie zitten intussen niet stil. Frank Bosman wijst erop dat artsen vaak druk voelen om euthanasie toe te passen, al staan zij daar niet achter. Volgens hem is het scenario bewaarheid dat de 'patiënt en zijn omgeving euthanasie gaan zien als een recht, in plaats van een allerlaatste oplossing'. Zo glijden we af naar een 'moreel moeras van goede bedoelingen'. Als oplossing wijst hij op de oude praktijk waarin arts, patiënt en omgeving samen en informeel zoeken naar de juiste oplossing en de dood soms 'een heel klein handje' helpen.

de klok terug

Deze argumenten doen geen recht aan de huidige praktijk. Geen patiënt vraagt lichtvaardig om euthanasie of doet dit om de arts te tarten. En geen arts hoeft in ons land euthanasie toe te passen als hij of zij daar principieel op tegen is. Ja, de suggestie dat medici onder druk komen te staan, lijkt mij zeker reëel. Maar waarom zouden zij daarop automatisch moeten ingaan? Als een patiënt een speciale operatie wil, zegt de arts toch ook 'nee' als die er niet achter staat? Elke professional krijgt in onze samenleving te maken met assertieve cliënten, die soms onredelijke eisen stellen. Artsen moeten net als anderen daarmee kunnen omgaan. En Bosmans suggestie dat men er samen wel uitkomt, zonder wet, is gewoon de klok terugzetten. Wanneer precies is 'soms' helpen? En hoeveel is 'een klein beetje'? Zo belanden we weer in het aloude, juridische schemergebied, waar de patiënt volledig afhankelijk is van anderen.

Het echte probleem is dat de euthanasiewet niet ver genoeg gaat. Euthanasie mag 'geen recht' worden, heet het. Waarom eigenlijk niet? Niet alle mensen geloven dat hun leven God toebehoort. Waarom zouden die

mensen niet het recht hebben te beslissen dat hun leven voltooid is? En vervolgens hulp kunnen vragen voor een waardig levenseinde? Euthanasie is nu een gunst, waarbij de arts de centrale figuur blijft. Dát is het eigenlijke morele moeras: iedere keer moet er onderhandeld worden.

Ik heb dit van nabij al vaker meegemaakt. Uitzichtloos lijden, een patiënt die klaar is met het leven en ten diepste verlangt eindelijk in te slapen en familie die dat steunt. En niet uit happigheid op de erfenis of ergernis over extra zorg, maar uit warmte en oprechte liefde. Maar ja, de dokter moet 'eraan toe zijn' en 'er een goed gevoel bij hebben'. En vaak wil die de patiënt nog spreken op het allerlaatste moment. Van de euthanasiewet hoeft dat helemaal niet, maar artsensorganisatie KNMG heeft zo haar eigen regels opgesteld.

Romeinse dood

Het kan ook anders. In de klassiek-Romeinse samenleving, waarin het christendom opkwam, was levensbeëindiging geen juridisch of moreel issue. Wie klaar was met het leven mocht eruit stappen. Het invloedrijke stoïcisme bijvoorbeeld keurde dat goed. Natuurlijk zeggen filosofen dat men niet over één nacht ijs moet gaan, dat zou laf zijn. Maar als het werkelijk 'geen leven meer is', mag je vertrekken. 'De snelweg richting dood, vraag je die? Elke ader in je lichaam', formuleert Seneca bondig.

Daarbij was de hulp van artsen voor de Romeinen vanzelfsprekend. Artsen weten immers hoe je een gruwelijk, pijnlijk einde kunt voorkomen. Niet iedere Romeinse arts was automatisch bereid tot stervenshulp, maar we lezen vrijwel nooit over ethische bezwaren. Wel geregeld over doktoren die voor hun patiënt zorgen tot op het laatste moment; dat vonden zij kennelijk bij hun vak horen. Het medische doel was geen eindeloos gerekt leven maar een goed leven en, indien gewenst, een goede dood.

uit het strafrecht

Het is tijd voor een juridische stap vooruit: de patiënt centraal, hulp bij zelfdoding is een recht. Evengoed als het een recht van de arts blijft om te weigeren, mits duidelijk en tijdig. Maar wie de gevraagde dienst wil verlenen, moet dat kunnen doen zonder angst. Hulp bij euthanasie moet uit het strafrecht. Als christen en lezer van deze krant zeg ik: dat is een daad van dienstbaarheid en naastenliefde.